

nd van wereld
ingen, hoezeer
en en verstaan
omen tot den
roosting; want
og gebleven is,
het systeem
ens niet meer
raagkracht van
niet voor den
in mensch op

te herbergz.
d de protesten
orie van het
te gaan aan
en door Pro-
d heeft ontdekt,
Bethlehem, de
Jozef en Maria,
het Kerstfeest,
verdeelen b.v.
ernedering" als
een voorbeeld
gewezen wor-
sche volk, van
herberg aklaar
am. 19:37-40,
1:17-31, de
geschaamd door
is".

"de" herberg!
gelykden met
herberg" stichtte
inham, zooveel
e herberg voor
ik zeer droevig
uipunt voor
41:17 niets van
van Kimham;
droth Kimham"
le derde, die er
komen om op
hem geboren is,
vaut daar lag
Kimham voert
heologie leven
nig te vertellen
ham-migheden
arme herberg!
a Geref. Kerk
argumenten ont-
e strijding; voor
a plaats in de
betrouwbaar is,
heeft de ortho-
p den tijd, die
voeg opstaan en
is van promp-
vondsten zijn
en kroegloopers
met de Kimham

Noordling.
tika zich, wan-
teer H. Bakels
godsdienstigen

is overvloedig
N. T. letterlijk
van uit maag
nderd wonder-
dd, god-in-den-
dhare, dat daar-
milde in al die
r maar op los.
Maar nu is het
e hardhersenige
en zijn. Ze heb-
ngenomen.

er! Die plompe

jokt hem een

in het vleesch
len in een wel-

plechtige ter-
l (het Evangelie
rhaal.

oóftel.

pte, ongekande,
iermaan en Kell
l van Bonifacius
zending het
g wat.

het heden nog

er! Die plompe

er! Die plompe

n, gezeide hee

r Augustus

liepen uit Trouw

mio, beter ook dan — zooals Bakels doet — alle
geestelijke stroomingen weg te redeneeren uit het „jeug-
aangenaam" verhaal van „den gladden vos" uit het
zuiden (zooals hier de schrijver van den geweldigen
proloog op het Johannes-Evangelie heet) is het: den
tijd te kennen, waarin Christus geboren is, iets van
die antieke cultuur heeft voor Overijssel en Drente
ds H. W. Laman doen zien in enkele — als gewoonlijk —
frische artikelen in het aldaar gelezen kerkblad, Han-
delend over Keizer Augustus, schrijft de auteur o.m.:

In het jaar 29 vóór Chr. hield Octavianus zijn
schitterenden triumftocht binnen Rome, welke drie
dagen lang duurde.

Terstond daarop zette hij zich aan het zware
werk der wetgeving. Hij wilde wezen de optimi-
status auctor, den bestmogelijken staatsvorm-
insteller.

Omdat hij geloofde, dat hij niet lang leven zou,
wilde hij zich haasten. Hij voelde zich ernstig ziek,
en dacht er over zich geheel uit het staatsleven
terug te trekken. Met den buit uit Egypte delgde
hij de staatschulden, gaf hij schadevergoeding aan
de grondbezitters in Italië, en zorgde voor de
ouderdomsverzekering van 100000 oud-gedienden uit
de laatste oorlogen.

De Senaat, — wij zouden zeggen de Kamer, —
niet meer dan duizend leden bestaande, bevatte vele
gemeene en onbetekenende leden, die voor geld
een zetel hadden gekregen. Tweemaal heeft Octa-
vianus de bedorven elementen er uitgedreven. Hij
was er toen niet gerust op, dat men hem daarom
niet vermoorden zou. In de beslissende zitting
droeg hij daarom een harnas onder zijn toga en
tien poottige vrienden stonden in zijn nabijheid.

Octavianus had de macht in handen, en werd
an Sacrosanctus, d.i. voor onschendbaar ver-
klaard. Hij liet zich noemen princeps, d.w.z. „den
Eerste". Omdat de legerzaken aan zijn beslissing
onderworpen waren, voerde hij ook den titel Im-
perator. Later liet hij zich ook in godsdienst-
zaken de opperste leiding geven en zich dus kiezen
tot Pontifex Maximus, den Oppersten Pries-
ter, waardoor de Keizer tevens de Paus van het
heidendom werd.

Bovendien ontving hij, uit dankbaarheid voor het
door hem tot stand gebrachte den naam Augus-
tus, het best weer te geven door het Grieksche
woord Sebastos: „hij dien men in vroomheid
moet eeren". Dit gebeurde in 27 vóór Chr. Sinds is
Octavianus bekend als Keizer Augustus.

Van nu af aan vergroot Augustus zijn persoon-
lijke macht meer en meer. Hij is zoo goed als
in het gansche rijk heer en meester. Hij alleen
benoemt de stadhouders en houdt toezicht op hen.
Toen men hem „Vader des vaderlands" noemde,
weende hij van vreugde en aandoening.

Onwillekeurig werd de Persschouw deze week een
rareitenverzameling. Maar de rareiten bewogen zich
om Kerstfeest en jaarwisseling. Dat is het actueele.
En ds Laman is toch ernstig en maakt het weer goed,
o lezer.

K. S.

N.B. Deze Persschouw was bestemd voor het num-
mer van verleden week, toen ze nog let of wat met
den kalender verhand zocht. Ze bleef echter liggen.

K. S.

BOEKBESPREKING.

„In de School der Wijsbegeerte" door
Dr. B. Wielenga.

Uitgeversmaatschappij Holland, 1924.

De inhoud van dit boek is hun, die „De Reformatie"

van a-z lezen, bekend.

Wat men niet gelezen heeft is het „Woord vooraf".

Hierin vindt men de waarschuwing: „Men zie dus
in het boek ook niet een aansporing om aan filosofie
te „gaan doen". Wie zich met dit vak van wetenschap,
als Christen, niet heeft te bemoeien, is eer te benijden
dan te beklagen, want vooral op dit terrein (waar
neutraliteit het meest ondenkbaar en onmogelijk is)
bedrukt vermeerdering van kennis vermeerdering van
gevaar en smart."

Het liefst zag ik deze waarschuwing niet te zwaar
opgenomen. Immers, wie als Christen aan wijsbegeerte
„doet", smaakt daarin genot, zoo zijn geloof slechts
werkzaam blijkt en ik kan het me moeilijk voorstellen,
dat hij den onkundigen in de filosofie om zijn on-
kunde benijdt.

Geheel eens ben ik het echter met wat de schrij-
ver erop volgen laat: „Veel eer zou ik, inzonderheid aan
onze jonge menschen, willen raden, alvorens zich te
verdiepen in de theorieën en fantasien van „de den-
kers der eeuwen", eerst ernstig kennis te maken met
de boeken van onze eigen mannen, die hen inleiden
in het profetisch Woord, dat zeer vast is, en in
de Christelijke wereldbeschouwing, die op dit vaste
fundament is gebouwd.

Indedaad, een kostelijk advies.

Menige kwaal, die zich onder ons begint te vertoon-
en, ware door het volgen van dezen weg voorkomen.

Deze geschiedenis der filosofie is, geloof ik, de
populairste, die ik ooit onder de oogen heb gehad.
Gomir is er nog geleerd bij. Dr. W. schrijft plezierig
en pikant en op elk denkbaar oogenblik van den dag
komt gij zijn boek ter hand nemen. Een bijzondere
dispositie is er niet voor vereischt. Slechts weinigen
bezitten zulk een gave.

Maar deze medaile heeft ook zijn traditionele keer-
zijde. Geen wetenschap is moeilijker te populariseeren
dan de filosofie. En dat de schrijver deze moeilijkheid
heeft overwonnen, zou ik niet durven beweren.

Zou — we mogen hem geen onrecht doen.

Een boek moet beoordeeld worden naar het doel,
dat de auteur zich stelde.

Daarover nu leest men: „Men beschouwe dus dit

boek niet als een soort handboek voor de wijs-
begeerte".

Als voor „onze menschen".

Welnu, wie in de geschiedenis der filosofie eens
grasduinen wil, kan hier terecht. Hij zal zich aan
vele pittige gezegden en sommige meesterlijke type-
ringen te goed kunnen doen.

En ook hun, die van plan zijn later aan filosofie
te „gaan doen", kan dit werk als eerste kennismaking
heilzamen dienst verleen.

Een herdruk bringe de schrijver eenige correcties
aan. Hij vervange: „philosophie Als Ob", door „phi-
losophie des Als Ob", „Otto Spengler" door „O
wald Spengler". Als hij de voornamen voluit schrijft
geve hij Chamberlain zijn gerechtigheid en noeme hem:
Houston Stewart Chamberlain. Ook vertale hij: „Der
Untergang des Abendlandes" krachtiger dan door: „De
verkwijning van het Westen". Dit zijn er enkele, die
me zoo te binnen schieten. Ik hield geen aantekening.
Nog eens: veel valt er in dit werk te prijzen.

„Nieuwe Zielkunde", door P. van Duy-
vendijk en J. B. Visser.

Groningen, Den Haag J. B. Wolters, 1924.

Onlangs las ik een recensie, waarin een boek werd
gekwalificeerd als een omgevallen boekenkast.

Het spijt mij, dat ik krachtens de wetten der asso-
ciatie bij het doorlezen van deze „Nieuwe Zielkunde"
daaraan moest denken.

Een omgevallen boekenkast!

Daar heeft dit werk inderdaad veel van weg.

De schrijvers hebben tal van boeken doorgewerkt.

Maar tot een eenheid kwamen ze niet.

Alles meeningen liggen hier bont doorsen.

Zij hebben die boeken geëxcerpeerd. Maar beknopt en
gebrekkig.

In wat zij aan de dogmatiek ontleenden, staan zij
over het geheel zwak.

Ook tegen het eigenlijke psychologische rijzen tal
van bedenkingen. Aan de vermogenspsychologie wordt
hier zonder breedere motiveering vastgehouden.

Er is veel onbezonnen in. Neemt eens de volgende
bepaling: „Wat ruimte en tijd zijn, weet men niet.
Het is heel moeilijk deze te definiëren."

Men zou zoo zeggen: als men niet weet wat tijd
is, dan is het onmogelijk ze te definiëren.

Jammer!

Er ligt heel wat studie aan dit boek ten grondslag.
Daarenboven tracht het „de problemen van den
laatsten tijd van Christelijk standpunt te belichten".

Als het even had kunnen lijden, had ik er gaarne
een gunstige beoordeeling van gegeven.

„Van de Noordkaap tot den Eosporas",
door W. N. Broekhuysen, A. van Deursen
en J. Muiderman.

Wageningen. — Gehr. Zomer & Keuning.

Een goede idee uit het buitenland werd door de ver-
zamelaars, onder den titel vermeld, overgenomen en op
eigen manier uitgewerkt. Zij reizen aan de hand van de
Europeesche aardrijkskundige en romanliteratuur met u
heel Europa door. Zij zijn dan ook niet louter ver-
zamelaars, maar voor een deel ook vertalers. Soms
is ook plaats gegeven aan een journalistieke schets.
Want dit stelden zij zich ten doel: de leeringen
moeten er met genoegen naar grijpen!

Fieruit verneem men, dat dit boek voor het onder-
wijs en met name voor het onderwijs in de aardrijks-
kunde bedoeld is.

Maar ik zou er gaarne een verdere strekking aan
geven.

Liefhebbers van reizen kunnen hier hun hart op-
halen. Om van de 50 behandelde onderwerpen er eens
een paar te noemen: Bij den grooten Geysir; de Lap
en zijn rendier; een middag- en avondwandeling door
arm Oost-Londen; in Bretagne; wijnoogst in Savoje;
de monniken en honden van den St. Bernard; een
ski-les; stierengevecht; gondelvaart in Venetië; Napels;
de sponzenduiker van Paros; de steppe.

Ook liefhebbers van literatuur vinden hier iets van
hun gading. Geïlleerd worden o.a. Rönne (Geluksland),
Valborg Isaachsen (Noorweegsche Brieven), Selma La-
gerlöf (Niels Holgersons wonderbare reis), Jan Ligt-
hart (In Zweden), Stijn Streuvels (Land en Leven
in Vlaanderen), Cyriel Buysse, Clara Viebig, H. v.
Werneskerken (Door Spanje), Dr. C. Easton (Italiaan-
sche Reisdrukken).

Zoo'n boek leest men voor zijn genoegen.

Mogen andere werelddeelen op soortgelijke wijze wor-
den bewerkt.

HEPP.

„Was ons hart niet brandende in ons?"
Tien Jeugdpreeken van Dr. H. T. Oberman.
Met een woord van nagedachtenis door
Dr. G. W. Oberman.

Rotterdam — N.V. Korteweg & Stemer-
ding, 3, XI, 1924.

Niet vaak komt het voor, dat een uitgever behalve
het jaar van verschijning van een boek ook maand en
datum op het titelblad vermeldt. Wanneer dat hier ge-
beurt, blijkt het saam te hangen met den geboortedatum
van Dr. Heiko Tiberius Oberman (3 Nov. 1883). Eerst
meende ik de verklaring te moeten zoeken in de ver-
wachting, dat de uitgave spoedig een herdruk beleven
zou. De bladen berichten, dat die verwachting nit-
gekomen is in ieder geval.

De vraag komt op, of wij deze jeugdpreeken van den
overleden Rotterdamschen predikant even sterk kunnen
waardeeren als de menschen, die den herdruk zoo
spoedig mogelijk maakten. Wanneer ons oordeel niet
verzocht was, zou ik die vraag niet stellen, want de
piëteit voor den overledene spreekt in dit geval een
sterk woord mee. Maar nu een recensie verzocht is,
moet ik eerlijk mijn meening zeggen. En deze is alleen
weer te geven in een uiting van groote teleurstelling.

De teleurstelling zelf is een bewijs, dat ik met goeden
wil de lectuur begonnen ben. De overleden dr. Ober-
man stond bekend als een hard werker, als een man,
die zich gaf voor de jonge menschen; men kan ver-

schillen met dezen organisator der Rotterdamse jeugd-
diensten over de waardeering van het instituut zelf,
zonder daarmee iets af te dingen op de erkenning van
de groote zedelijke waarde van elke poging, die uit
het besef van den groeienden nood opkomt en de handen
uittrekt tot de jeugd. Treffend is dan ook het warme
levensbericht, dat de broeder van den overledene geeft.
Voor de persoonlijkheid en het werk van den leider
der Rotterdamse jeugddiensten wekt diens gedach-
teniswoord van den doode oprechte belangstelling.

Maar juist daarom is de teleurstelling des te
smartelijker.

Of er niet veel moois in den bundel is? Och ja, zeker.
Er zijn aardige dingen in; b.v. de aanduiding van het
verschil tusschen een „vriend" en een „kennis";
bij den laatste moet ik altijd maar weer praten, bij den
eerste kan ik ook terecht, als ik niet spreken kan (bl. 29).
Men is zelfs geneigd, zijn exegetisch instinct te doen
zwijgen, als in dit verband de auteur komt aandragen
met Zefanja 3:17: Hij zal zwijgen in zijn liefde; al
wordt dit offer van de exegetische bezinning reeds
bedenklijk voor den lof. In het hoofdstuk over het
„Vasten" (m.i. het beste in den bundel) is zeer
veel goeds, al is de behandeling verre van „grond-
legend". Ook over het gebod zegt de schrijver
eenige goede dingen; al is het weder bedenklijk, dat
zij voorkomen in het polemisch deel van zijn preek
(bl. 114), meer, dan in het thetisch gedeelte. Bij
een preek moet het juist andersom.

Maar veel sterker dan de instemming is bij het lezen
de neiging tot verzet. Waar is hier een tekst behan-
deld? Nergens, nergens, nergens. Met uitzondering van
de eerste preek hebben alle schetsen een „tekst";
sommige meer dan een. Maar geen enkelen keer blijkt
iets van een streven, om den bijbel niet maar open te
slaan, doch ook open te doen. De tekst moge hier en
daar in de preek even over den preekstoelrand heen
komen gluren; zodra hij voorgelezen is, heeft hij eigen-
lijk afgedaan. De combinatie van teksten is bij
dezen prediker dan ook alleen mogelijk, omdat hij er
toch niet op ingaat. Ging hij er waarlijk op in, dan zou
de hybride, geheel toevallige, voor verdere aan-
vulling tot in het eindeloze vatbare, tekstverbinding
van Jozef's woord tot zijn broeders: „nadert tot mij",
en Jezus' woord tot zijn discipelen: „ik heb u vrienden
gemaakt" een geheel verwerpelijke uitvinding gebleken
zijn, omdat zij de geweldigheid van Jezus' woord ver-
kleint en het thema „vriendschap" behandelt op een
manier, die den geciteerden tekst onrecht doet. Typee-
rend is, dat de auteur, als hij over het vasten han-
delt, zegt, aan het slot: „ik wil eindigen met Levi's
geschiedenis" (bl. 76). Maar hij had er mee moeten
beginnen, en er ook mee moeten vervolgen,
want zijn tekst was immers uit wat hij noemt „Levi's
geschiedenis".

En wat nog het meest tegenvalt is dit: als nog een
enkelen keer iets gedaan wordt aan de poging, om den
tekst te ontvouwen, dan komt er ongeveer niets van
terecht. Hebr. 2:8 en 9 dient voor een preek over het
thema „Idealisme". Natuurlijk is de tekst gezocht nadat
het „onderwerp", vóór den tekst, gekozen was. Maar
hoe is het dan nog ter wereld mogelijk, dat een theolo-
gisch doctor, die rondom in de commentaren kan zit-
ten, een exegese van dien tekst geeft, die kant noch
wal raakt, die geen enkele commentaar van eenige
wetenschappelijke bedoeling hem kan geleerd hebben,
ja, die door het tekstverband zelf reeds wordt tegen-
gesproken? En dan zegt dr. Oberman nog wel: „Wan-
neer wij onzen tekst goed lezen, dan staat daarin,
..... dat Jezus een kroon krijgt vanwege het
lijden des doods opdat hij.... den dood smaken zou.
Jezus Christus wordt gekroond om te sterven." Maar
als de tekst werkelijk goed gelezen was, zou de auteur
hebben gezien, dat dit „opdat" door hem heel ver-
keerd is verbonden; dat hij den tekst op zijn kop zet;
dat hij de hoofdgedachte absoluut ongebruikt heeft
gelaten en straks heeft tegengesproken. Over den samen-
hang van vernedering en verhooging van Christus,
zonder welken de tekst niet is te verstaan, geeft deze
preek niets. Even komt nog de toekomstgedachte
naar voren en krijgen we dus iets te zien van Christus'
kroon in zijn heerlijkheid (bl. 47), maar voorts wordt
zijn kroon gezocht in zijn dood. Het is alles hopelooze
verwarring, exegetische machteloosheid of — nog
erger — een voorbijloopen van alle exegese. Maar wat
doen we dan toch met een tekst? Wat hebben de
jonge menschen eraan, of ze, op een bij synodaal decreet
tot vredes-zondag gestempelden rustdag, gaan luis-
teren naar een preek over vrede, die 3 ontzaglijke
bijbelplaatsen afleest, welke elk voor zich zelf vol van
gedachten zitten, die daarna in een toespraakje van
nog geen 8 pagina's geen enkelen tekst van deze drie
gaaf ontvouwen en die u eindelijk na een hutoogje van
onjuiste exegese (over het zwaard, dat Christus mee-
brengt) en van verwarde denkbeelden (als: dat ik mijn
naaste vergeven kan, wanneer het leven buiten zijn
oovers treedt, als wij door een buitengewone oorzaak
heel gelukkig ons voelen; een zeer groote zwakheid
wordt hier als kracht gepredikt) naar huis laat gaan,
nog even wijs als toen ge de kerk binnenkwamt?

En — niet alleen in de weergave van zijn tekst,
woorden, maar ook in de onderdelen van zijn betoog
(dat zijn deze preeken, ondanks alle anti-intellectua-
lische uitvallen, meermalen) staat de auteur met de
exegese op gespannen voet. „Wij bidden u, alsof God
DOOR ons bad", zegt Paulus, „laat u met God verzoen-
en". Deze auteur maakt eigenlijk ervan: „alsof God
in ons bad"; een heel verschil (bl. 106). „In God
bewegen wij ons, leven wij en zijn wij", is voor hem
een bewijs, dat de heidenen het beeld Gods in den
mensch zagen. Maar dat is toch een ondoordacht
uitspraak. Zoo is er meer, waarin de opvatting van den
schrijver voor ons absoluut onannemelijk is. Kan
heeft, zegt hij, nooit bestaan, hij is maar verpersoon-
lijking der menscheit (153). Een doode staat, vol-
gens hem, niet in anderen zin „voor Gods troon",
dan een levende op aarde, die toch naar den bijbel
de voetbank van Zijn voeten heet, in tegenstelling
met den „troon" (119). Als Christus zegt, dat hij het
„zwaard" brengt op aarde, dan is dat „niet oorlog,
maar strijd tegen al wat verkeerd is" (147). „De boeken
werden geopend," zegt de Openb. v. Joh. „Dat wil